

Рок I.

Нови Сад 20 мај 1934

Число 5

ЗАРЯ

ОРГАН КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНОГО СОЮЗУ ЙОГОСЛОВЯНСКИХ РУСИНОХ

РЕДАКЦІЯ И АДМИНИСТРАЦІЯ
Нови Сад, Футошки пут број 199

Предплата на рок 50 Динари, на пола рока 25 Динари
НООДНОКЕ ЧИСЛО 1 ДИНАР

ПРЕЗ ГОЛГОТУ ГУ ПОБИДИ

Зос щирим русским, славянским шерцом поздравлям зос „білого Београду“ — матки южних Славянох и матки нашей, — шицких наших братох и шестри, єдномишеленікох наших як и тих, цо нам у тым моменту найгорше думаю, цо би нас у тим моменту улошки води сцели задавиц.

Мой щири поздрав, мили читателе, поткриплені є зос також щирим поздравом цалого славянского Београда, — того жридла снаги и надї у преилсци, садашњосци и будучносци не лем южнославянского народа, ал€ и нас гарсточки Русинох, малого конарчка велького русского стебла. Да, вон є не-вичерпательне жридло нашей снаги и нашей надї — бул у преилосци и будзе у будучносци, и док у нїм будзе и єден камень на каменю, наша надїя на нашу лепшу будучносц не вигашнє. — напрочив, док зон рошнє, док ше вон розвива, док ше вон розквітує, дотля и пред нами на горизонту буду лем ружи квитиац.

Слична є, барз є слична наша судбина зос судбину того велького и милого нам нашого славянского варошу, котри як вельки били орел шири своє побидоносни кридла над цалу нашу домовину Югославію и бранї свойо орлята — то є нас шицких, котри припадаме тей милей славянской домовини — од неприятельских бурйох, а зос своїм оширом клюном грожи кождому хго ше усудзи да його орлята доруши, па да може прегвариц так би повед: „Стой, враже, анї крочай далей, — домовина то Югославяно!“...

„А у чим є сличносц судбини нас Русинох зос судбину Београда?“ — запитали би сце ше.

Тота сличносц, мили читателе, находзи ше у многолїтней борби зос вичним непріятельом як нашим, так и непріятельом нашей престолници и цалого югославянского народа. Да, були зме мучени и ми и Београд и то нїяка не ганьба за нас, — то понос наш,

були зме мучени и ми и Београд, плювало ше на нас и на нашо націонални святини, плювало ше и на святини Београда, — того оличеня южного Славянства, надзвиали нас пропалицами и „рацами“ а нашу славянску народносц под ногами топтали и гу животинъю присподобляли. Уцаговали и нас и Београд до пекельней борби на лем нашо неприятеле, але и нашо одроди, па гоч борба була неровна, гоч зме слабши були целом, ал€ дух наш бул несаломлїви, снага наша огромна, вира у побиду крипка и — гоч зме велько препреки мали на нашей церньовитеї драги, вишли зме зос тей неровней борби чисти як слиз зос дзвицкого ока, чисти як злато зес пе-чацого огня и — побида прешлосци є наша.

Нашо многолїтни тлачитель запевно забули, же „не въ силѣ Бог, но въ правдѣ“ и же „не падаю, но падуть искающіе несправедливостъ“. И не погинули ми, не погинул „гасонталан Рушняк“, не погинул „Рац“, но погинули тоти цо захтевали неправду, цо гледали нашо муки, нашу святу славянску крев, нашу шмерц.

Злато ше чисци у огню а ум человека, душа його у каждоденней, часней борби. И на кельо огень печаци, на тельо злато постава чистейше, — на кельо борба огорченейша на тельо душа, ум человеков виходзи зос ней совершенейши, очисцени шицких чудлївих примесох — то нам доказує не лем шветска історія — тата учителька жи-вота —, то нам доказує и нашо каждоденне искусство.

И наш русски народ ма тото златне ис-кусство зос прошлосци, чарней як западова хмара. И вон прешол през єден таки огень, през єдну таку борбу на живот и на шмерц и у ней ше чесно, мушки, славянски понесол, цо му може лем на веки чесц служиц а потомки тих генераціох дужни с пошто-ваньом споминац их мученички мена. Па и попри шицкому тому нашему русскому на-роду, — злату нашему, треба и далей борби, па гоч тата борба не смртоносна як цо була

под цудзим робством, треба му борби котра оживлює, котра дзвига поснаних зоз сна, треба му культурно-національней борби зато, да ше очисци потпопно од шицких чходлівих примесох, да зос себе вичуха и остатні жалосни знаки щудзинскаго насиля и ганьбы, котри до тера з бридзели його вельке народне рускe, славянске менo.

„Коцка є руцена“. Борба зоз идеями чесно започата, гоч ше ей так велью бали и желя треба да будзе нас шицких родолюбох, членох и „Просвиты“ и „Союза“, да ше вона лем чесно и на чесним полю водзи. Чесно, бо лем так принаше корисци нашему народу, лем так годна тата борба, тот огень очисци злато нашо, — народ наш од вшэліяких подлих, не наших, не русских, не славянских навикох, котри нам на силу уцискали нашо многолітни тлачитељ.

Красни цилї, красни задачи, красни ідеї выбрал себе наш Союз, чий поборніци не „дідове“ як то напредок віявили даёдни, (а намера нам одвише прозирна), котрим ше нашо шмелe, мушке организоване не барс пачело, а чом то найлeпше вони буду знац. Напроцив, най чую невирни Томове, поборніци ідейох Союза су шицко млади людзе, полни зос борбеносцу, полни зос амбіціями, полни жива и смисла за напредоване, полни з надію на лепшe и чим вецей таких младых, одушевлених людзох Союз будзе мац, тим му баржей услих напредок загарантованi.

Знаме добре цо нас чека. Знаме добре напредок, же тата драга, по котрой зме ше решели исц будзе церньовита, знаме же нас чекаю клевети, прогоненя, денунціацii, бо нам познати методи борби тих, цо ше не злагодза зос нами, алe напредок можеме шмелe, мушки повесц, же през таки огнi зме уж звикли исц, па нас вони годни лем очисци од наших несовершенствах а нікако унічтожиц.

Браца Руснацы! Зос такима як слизи чистими намирами ступайме до нашого Союза и обвлапме го як нашо чадо и небойме ше ніяких препрекох, котри нас чекаю, бо жиц на шэце не ганьба, бориц ше не ганьба, алe ганьба клеветац и циганiц.

Най и наш Союз жiе, най рошне, най квітне у наших шерцох як ружа у заградки па теди ше и на нас щесце ошміхнє! А за пример у нашей чесней борби най нам служи „били Београд“ — тата надія Славянства, зос своім примиром зос прешлосци и тера-шньосци, и теди будземе мочи повесц, же будзе з нами и Бог и швет и гоч кельо препреки будземе мац на нашей далёкай драги, — побода и у будучносци илак є наша.

Николай Д. Олеяров, кандидат права

СТАРА ПІСНЯ, НОВИ ГЛАС

Од основання „К. П. Союза Ю. Р.“ бачиме векшу діяльносц у Р. Н. П. Друшту. На рочнім собранні п. о. Мудры як и други говорници наглашовали у Руским Керестуре 1933-го свою рускосц, свойо національни чувства.

Ми то „Заряше“ барз любіме чуц, и любeli bi зме то частейше патетичнейше чуц, и радовали bi зме ше видзиц и діла.

„Руски Новини“ наявили и 4 прослави у тим року, медzi імам и прославу нашого малоруского поета Шевченка. И то нам мило и барз нам по дзеки, и то лем хваліц можеме.

Ми „Заряше“ барз би зме ше радовали, да не остане шицко лем на словох и слаткоречивих обещаньох, алe да ше приступи гу ділу. Чим вецей буду робиц и поробя Р. Н. П. Д-аше, нам будзе тим милше, бо прославізація нашого народу у Югославіи то велька задача и робота, и прето роботи ше уйдзе за шицких, и еще остане досц того не поробене. Каждому, кто нам зосце помагац, ми то готови признац, па и Р. Н. П. Друшту же су за нову орієнтацію, ми их будущи заслуги признаеме.

Ягод цо вира без дiл мертвa, так и фрази о народносци, же их не провадза дiла, то теди то лем безплодна суєта, хвальба и самообмана, а народ каждому одмери по заслуги.

Почим Р. Н. П. Друшту под священическим водьстvом, то би Р. Н. П. Д. за ёден рок вецей могло зробиц, лем да сце, як за 14 роки до тера з ведно.

Баш жива церква, Церковна управа може барз велью допринесц, да ше душевна связь зос Подкарпатской Русью прошири и укрипи, па гоч то було лем зос греко-катол. часцу Подкарпатской Руси.

Стварац нови дробни наці, то стари австрійскій рецепт. Прето любім чуц же ше паноцove раз висказали, же не иду за тим, да з 10 руских селох у Югославіи створя нову націю, нови сепаратни славянски народ. Висказали же то с тим, же твердза, же зме Русо-Українци. Я то уж давно гуторим, та любім чуц, же то и клерикальне водьство твердзі и прилаia.

У бувшай Мадярской шицки нашо людзе читали владово новини „Недѣлю“, словом отримовали яку таку связь з Горнiцu. Пред войну скоро у каждой рускей хижи у Бачкей була новина „Недѣля“. Чом да тера з не мame везу зос тоту исту Горнiцу, котра ше тера з называ Подкарпатская Русь, кед тата Русь днешка автономна и велью продуктивнейша душевно.

Кельо Р. Н. П. Друшту видало за 14

роки кніжника и порини ще голем стю разельо могло и требало привесць, и росшириць, распредаць або раздзеліць -- зос Подкарпатской Русы кнішки и новини.

Припратайме ше на Словакох и на Немцах у Бачкай як чуваю свою народносць.

За остатні 14 роки кажды вуз, кажда ладя несла кажды дзень Словакох зос Югославіі, да видза свою ошлебодзену Словакію и сестрані напрадак у истей. А кельо наших Русинох з Югославіі були опатриць по войни Подкарпатскую Русь зос народносных побудох? Я думам же зос Р. Н. П. Д. скоро віхто, а тэти цо були, тэти ту з нами около „Зарі“. Да тельо народу руского було опатриць Подкарпатскую Русь, кельо их було опатриць таліянски Рим и пану, я би нігда не рувал на нашех паноцох, него бым их хвалел, и сдавал дружне поштовае, не лем як наноцом, а як народносним предводителем.

Немцы так исто путую часто до Австріі и Немецкай. Немцы у Югославіі не дзеля Немцах на австрыйских и германских, на высоких и малих, на протестантах и католикох, платдайч и гросдайч, за які шицки Немцы, ёдны Немцы. Треба да ше учиме од Немцах, же цо руске, то ёдно як народносна припадносць, а не да шекаме цо руске на дробны куски.

Югославянски Немцы ше школую як у Австріі так и у Немецкай. Там ходзя до богословіі и до пренарамдіі, да не поріктаю и стручно, и наплюю народноснаго духу на изверу.

Кед нам Русином связ зос Горніцу не закрацавали Мадяре, тэди тераз у нашай славянскай домовині Югославіі то треба 100% викорисциць, бо голем тераз нам то ніхто не закрацуе.

За 14 роки до нешка не прославу Шевченка, а целокупны комплекц діла Шевченка и других руских писательох могла мац да ёдна руска хіжа у Югославіі. Дай Боже да Р. Н. П. Друштво од нешка іншак рабі!

Як би мы Русини стварели свою нову локальну кніжевносць на діалекту, кед это Русини у Р. Н. П. Друштву не кадри сами уредзовац свой орган, свой новінкі, але без трох Хорватох ше не можу обисць, и сам одговорни уредник „Руских Новінок“ Хорват? Яка то руска кніжевносць, котру нам створя Хорват?

Писатель и поет не мож постац гні зоз ученем, ані зоз вежбу, бо за то треба талант, дар Божій, за то ше и с тим ше треба родзиць.

Прето треба віхасноваць то, цо вікеми душа двасто миліонаго рускаго народа уметничкаго и добраго створела. Шыцко то цо народны поетски геній доброго створел треба гу нам пренесць, накалемиць (пріючковац). Бо то шыцко нашо, ми то шицки любіміе и цешиме ше, поношиме ше с тим. Душевні стру-

ни не у нас зэтрешу и треперя кед свойо руски чытаванкі, епсікі и лірскі, народны и уметничкі читаме и чуеме, бо чувствуєме же то нашо, то родне, то свойо. Так любіміе и драму и позориште и др.

А чи то велько-руське, чи мало-руське то нам так ёдно. Гэты цо маю даць против того, лепше, да поведзя народу отворено, же о чим ше робі, же „Брат ѿ міо койе вере біо“ але же ё греко-католік, то ё дакому мілічи. У кождым случаю нам Велькорусі по языку, нації и раси бліжай як Немцы з Мілетича. Же ёст у наўшым народу гравітация гу православію, то ёст лем прето бо ё у народносных попатрунку не задовольня. Вира нас до тэраз баржай звязавала зос Неславянами Немцами и Мадярами, як зос Славянами и Русинами. Треба народ народносно задоволіць, та и чежня за православіем престане.

Чи велька Россия чи Украина, о тым ше днешка не вредно спорыць, бо національнай державі нет нешка, ані Rossii ані Украіни; чи у будучносці воскрешніе ёдна чи друга, чи обидва, то пітаже политичке и вайничке. То лем пушки и бомбы риша. А дотлі о тым не вредно спорыць, бо така препірка здаба на слязи и нариканье тэй Ганчи, цо ше расплакала, бо шекера годна спаднуць с пойда, та ёй дзецько забіць, а як пріповетка гвари, кед ёй ше дзецько ёще агі не народзело. Так ше еще нешке ані національна Русія а і Украіна не родзели, и не вредно нам з Р. Н. П. Д. спорыць, же ктора з якіх воскрешніе. Дай Боже да воскрешніе чим скерді, на страх врагам, па хтора була. Главне да ё національна держава християнско-капіталістичкай будові.

Др Сакач Петра Аляксандра

(Далей будзе)

НАЙНОВШІ УСПІХИ И ОТКЫТІЯ У САДОВОДСТВУ

Цалі науки швет, як и садовники (вожаре) були зачудовані, кед ше дозналось за успіхи рускаго садовода и наученяка природніяка Мічуріна, бо вони пренашоў новы сорты овоці и новы методы у садоводству, йому ше першому удало, да у сіверных хладных краёх овоці принесла плод.

Же прычешу овоцово древо з коренем на сівер, то тото древо, або ше у жемі не примі, або пре мраз не мож квітнуць и плод принесць. Але на сіверу ёст дзіва древа (овоці), и на тэти дзіви древа И. В. Мічурін очковал племеніты овоцово конарки. И то му ше не удавало на раз, але Мічурін истрайно робел и зоз пелцованима пруцікама знова пелцовал дзіви стебліки. Його 50 рочны труд принес успіх и новы сорты овоці.

Тому рускому науценікові ще удало по-
сцигнуць же очкована овоц квітала на мразу
и приношела ранні плод, бо пелцер бул з ра-
ній сорти овоци. Вон скресцювал дзіву, єв-
ропску рану и віцасну кінеску яблоню, и
достал яблоню, котра и квітне на мразу,
жима йей не чкодзи, и рано родзі, так же
є перша на піячу на іредай. Далей Мічурин
скресцювал яблоню з грушку, вишню зоз че-
решню, и т. д. Так му ще удало шицких их
приучиць на хладни климат, и повекшаць плод
и сладосць. Мічурин ма сорти яблука, котрих
плод вельки як герега, и други котри вчас
родза. Іго сорти вишні и трешні кожди рок
приноша плод, ані ёден рок не вихабя, да не
квітню, и кожди рок родза. Ма ёден сорт
грушково древа, котри до рока три раз родза,
плод приноша, гоч лем два раз до рока квітню.
Скресцювал жбунасти овоци (ягоды) зоз стеб-
листими, да овоци пріучи, да не гледаю влажну
жем (мочвар). И грозно му ще удало при-
учиць, да приноши плод у жимних крайях.

Ідея (мисао) да дзіви древа котри віше
росли на сиверу очкує з благородну овоцу
указала ще не лем мудра але и геніялна.
Іго сцерпелівосць и істрайносць, да то у току
50 рокі спроводзі, принесли му успіх и славу
по цалим швеце за нови пренаходзеня.

Так Мічурин створэл преко 100 сорти
новей овоци. Зоз свою постепену и постаяну
роботу на облагородзеню (оплеменяваню) ово-
цох открыл, пренашол 33 сорти нови яблука,
26 сорти вишні, 3 трешні, шлівки 14, кай-
сий 8, грушку 1, малини, ягоды, рибизли,
грозно и желеняву и т. д.

Пре його одлични успіхи зоз селекцюю
(подбераньем) и облагорадзованьем и скрес-
цованием його родне место назване по нім
Мічуринск на його славу. Інститут у кот-
рим 500 наученяци далей преучую ёго ме-
тоды и способы у садоводству названі так
исто Мічуринск йому на чесць и славу. Оче-
ковац же є тим інституту еще други нови
сорти овоци буду пренаходзены, як и нови
успіхи же крунишу тельорочни труд.

У нешкайшай кризи кажда грана польско-
прыведе стара ще да повекша свой уродзай
и свойо приходи, свою корисносць. Прето по-
льзопривредники, садовники, стручняци и не-
стручняци шицки з вельким интересованом
пріяли глас о пренаходзеню Мічурину.
Освойц, подчиніц дзіву природу першому ще
удало Мічурину. Кед подумаме же и други народы,
други садовніки тераз исти способы
буду применювац по цалим швеце, то нешка
еще не мож вичитац же кельо але мож оче-
ковац же ще еще велько сорти новей овоци
по тим способу у швеце пренаайдзе, односно
створи.

ТРЕСЛА ШЕ ГОРА, РОДЗЕЛ ШЕ МИШ

У „Р. Новинах“ чл. 19. од 11. мая рас-
писал ще на широко и на длугоко ёден шко-
ляр по мену Єрделі Микола. „Як пишу и
цо сцу Батогаше“ (глас руских школярох).
Школска молодеж була віше напредна и сві-
домита, та сам пренівдечни, же тот слаби
и незннатни „гласик“, лем того ёдного школя-
ляра а може буць, же ще найдзе єще дзе да
ёден, що ані не чудо у яких околносцох и
по войни одрасли. Не думам, же би и ёден
свидомити школяр вжал за свой тот неумесни
и незгодни способ писаня, полни зоз „надзе-
раньем“ и „видрижњованьем“. За таке пи-
сане би ще мал ганьбиц и неуки а школя-
рох ту ані, да не споминьеме бо би зме их
лем с тим увредаць могли. Тот школяр у
своїй занішесці так далеко пошол, же ви-
пната як, да свою мудросць дзенка на яким-
шкі лем за нъго приступним мешце з лошку
черпал, та радзи и дава поуки людзом звер-
ненім, дохтором. Забува за то, же ёден школя-
ляр, велько ма хлеба жесць и длуго учыць, длуго
муши буць школяром, док до свойого дохто-
рату придзе. Яки є шмишни, кед вон радзи,
котрому еще велько поради треба, док не
скончи за дацо, да може сам зарабяць свой
хлеб, да му ще цеша родичи а еще вецей
муши робиць, да ще руски народ не спрэведзе
у нім у „надії руского народу“. Уж тераз
ма розуму за других аж и превельо, же го
шырцом розліва, гоч би мудрейше було, да
го очува за себе, за школу, и надаремно го
не ростреса, Новинку зоз своим прекрасним
писаньем най себе одложи, та кед дорошне,
най ю покрадзомне пречита, да го ніхто не
видзі як червене, як ще сам себе ганьби,
теди и порозуми чём у „Зарі“ не достал тот
одвит, котри очковал. „Заря“ не сце ана-
лизовац писаня тих котри ще пиша с пред-
зіванем, видрижњованем, надзераюнем и т. д.
що ще хлопом не шведчи. Ми згаду не сцеме
а хто то сце, най не забудзе, же хто зоз
шекеру воюе, вона го и забия.

Млади школяр най запамета нашю щири
и сердечни слова: „Тримайце ще школи и не
мишайце ще там, дзе не вашо место, не ми-
шайце ще, до справи старших, за то маце
кеди, док дорошніце. До того часу вашо место
у лавочки, зоз явним виступованьем не про-
славел ще еще ані ёден школяр, откеди
школа постої, та и Вам млади пане Єрделі
може у найменшу руку начкодзиц же вам ще
зошицким не обиє о главу. Вашого гроженя
зме ще барз злекли, ягод, кед ще подума на
то: „Тресла ще гора, бо ще родзел миш“.

Др. М. Губаш

О ЛЮБОВИ

Часто чуеме, а веци раз и сами споми-
наме слово „любов“. Кед ше заспитаме цо
то любов, одвіт не можема так єдноставно
достац. Людзе розличных временох и думох
у книжковносци и поезії, кажы на свой спо-
соб толмача любов. Вежнім лем два примеры:
„Цо то любовь? чарни дябл, хтори нас трує
с чашу страсци, зроби да цело на прах ше
претвори, души одніма неба право“ (Гундуліт)
„Любов то капка небеснай роси, хтору небо
капнуло до мулю жывота да му засладзі
горкосц“ (Тургенев)

Яка далекосц! „Дябл“ и „капка небеснай
роси“. То два протусловни пойми; чарне и
біле, юг и сівер, гоч може буц точна дефи-
ніція и єдного и другого завини лем з якой
шеш точки позору патри на то.

Попробуйме анализирац (росчланіц) пояс-
ненію „любов“. Ми знаме добре, же любиц значи-
дацо поштовац, воздвиговац, величац. У глав-
ним, чловек може любиц лем самога себе,
друштво, шыцких и шыцко коло себе, па па
основу тога можеме повесц же постое фі-
зичка, соціялна и метафізичка (надматери-
ялна) любов. Фізичка любов обрацена гу
себе, соціялна — мішаніна фізичкай и
метафізичкай тиж гу себе, а метафізичка
од себе.

Фізичка любов найніжэ и недостойна
е чловека. Людзе фізичкай любови любя
лем сами себе (исто як и животіні) свой
жалудок и свойо страсци. Не поштую нічайо
достоянство и чесц, патра лем на себе як
на ціль жывота. Гу фізичкай любови можеме
приключиц и сексуалну або полну любов,
хтора шестра по віскосци фізичкай любови,
гоч ше находзі у истей моци и у соціялнай
(друштвенай) любові.

Соціялна любов вишого степену. Чло-
век соціялнай любови, крем себе, люби и
друштво: фамелию, жену, дзеци и ближніх
прияельох; люби их, але лем дотля док му
дацо зле не зробя, або го увредза. Зос пер-
шим нанесеним злом од страни бліжніх пре-
става и любов гу нім при чловеку соціялнай
любови. Тата любов дакле найкратшого вику,
бо фізичка тирва док и чловек жие, а со-
ціялна престава с першим протусловием.
Крем чловека, соціялну любов маю и дзе-
поєдні животіні: пчоли и брамушки.

Метафізичка любов найузвишеннша, най-
достойнейша чловека. Вона обніма шыцко
чловечество, цали род людски з єднаку моцу:
прияельох и неприяельох, добрих и злих,
просвищених и непросвищених, малих и
вельких. Може буц релативно сланша од
фізичкай и соціялнай, але е широка, єднака

вісе и шыцко. Людзох метафізичкай любови,
чистей не було у исторії чловечества, а ані
их не будзе. Чом? Зато же не постоі чловека
хтори бы могол шыцко любиц а на себе за-
бувац як на піч. Чловече „я“ спера дійство
метафізичкай любови на „ти“ и „вон“ и
зато гоч и постоі релативно така любов, не
чиста е: ма у сеbi мішаніни фізичкай и
соціялнай любови. Чи постоі дахто хто бы
циловал свойого неприяителя кед му тот
плюва до очох? Не. Але ёст таких цо по-
вецда: „Пребач му Боже, незна цо роби“.
Значи, постоі у таким чловеку метафізичка
любов, але е не активна, лем пасивна, не
чиста але змішана зос фізичку и соціялну,
бо да е чиста повед бя таки: „Плюгай! „би!
я це іпак любим, гоч ми ти зло робиш!“
Далей: чи постоі абсолютна любов цо не
гледа любов других? Заш не Хто люби тот
сце буц любені, т. е гледа любов за любов
а не зло.

Дакле с того виходзя же нет чистей
опіцей любови, хгара бы активно любела и
теди кед ше ей прибліжуе мержня. О мета-
фізичкай любови мож лем претпоставку дац,
док вона походзі од чловека лем пасивна,
правда обімнійша од соціялнай, але сцаг-
нута у чловеку як латентна сила, хтору бы
ше могло вирвац, але лем на кратки час и
віхасновац лем у изнімних событиях у жи-
вое чловечім.

Настава вопрос: Кеди ше може обачиц
дійство любови у чловеку уопіце?

Еще у колісакі, як дзецко, чловек уж ма-
елемент фізичкай любови. Чий дзецко почина
лапац з руками, дораз ствар хтору може при-
несц гу устом, приноши ю и сце есц, па гоч
е и негладне. То бы бул перши знак дійства
фізичкай любави, в єдно скапчани зоз им-
пульсом (нагоном) за отримане жывота. Другі
значи ше появлюю познейшэ, як самоволя
и себичносц, у веckій або у меншай міри,
цо ше може обачиц и при животіньох.

Соціялна любов познейшэ предзера до
чловека, односно до дзецка, аж кед дзецко
обачи зависносц од друштва, од родичох, хтори
ше стараю за ньго.

Метафізичка любов ше достава з васпи-
таньем на особити способ, у познейших ча-
сах младого жывота, кед чловек преайдзе през
силу искуствех теорыйских и практичных.
Але тата любов не може буц чиста од при-
месох горе спомнутых двох. Барз су ридки
тоти цо релативно посцигню дац достац, у
особитих случаіох, од чистей метафізичкай
любови. Лем поєдинцы маю у сеbi змішану
тоту любов, хтора іпак велью добра члове-
чанству принесла.

Е. Міхайлов

ЈУГОСЛАВИЈА

Југослав'јо, рају људи
На ће гвозди вечно швида,
Ти нам матка милосцива
Братска любов у ће бива.

Свойо дзеци зединюеш,
На слогу их упуцуеш,
Най ће любя и меркую
По славянски най чувствују.

Александар, король перши
З Ним ће народ пиши, цени
Бо зос свою владавину
Мудро водзи домовину.

Враги нашу, же ће зложа
И шлебоду нам угрожа
Король, народ сложио ставио
Отечеству на одбрану.

Дјорђев, мај 1934

Янко Хромиш

АЕРОМИТИНГ У БОРОВУ ше претвара до велькай медзина- родней авијатичкай манифестацији.

На аеродому фирмии цивилох „Батја“ у Борову при Вуковару месни одбор клубу „Наша Крила“ приредио је 20 маја аеромитинг.

ФЕЛЬТОН

3 ВОЕННИХ ЧАСОХ

I

Було то 1916 року, кед страшина война бучцела на щицки страни, а на бойшу падали людзе од видумку „чловека“, је сружија, як мухи в ешени кед перша мразова роса спадне. Страх преивал у шерцох је лем тих цо широпели жем зос свою креву на бойним пољу, але и тих цо остали у својих домох плакац за синами, сёами и братами. Немочни дјдове, слаби жени и дзеци, були лишени моци, хлопства, викарми. Ови смуток преивал на лјцах остатих и ожалосцених. Часто је могло видиц у валале је ше сами жени зос старима вожа на пољу; често жена лапала косу до рукох, плуг и конј и робела токо да би мушел чловек робиц; често је могло видиц лем сами жени в нједзелю попладњу, у нашим валале, је ше позбивали дос громатки и приповедају о тим, о чим би хлопи бешедовали да су дома; а щицкому причина война була, хтера поколисала цали

Чесних гостох зос иностранству је пријавело у такм вельким числе а гу тому и вельо учеснікох зос нашима и заграницним аеропланами так же митинг достава карактер велькай интернационалней авијатичкай манифестацији.

Водство боровскога клубу „Наша Крила“ не трудзи, да приготує организацију и приреди митингу так, да је може обеговоац зос щицкима братскима клубами у жеми.

Председатель меснога одбору п. Томо Максимович 12 т. м. отпутовал до Београду, зос му средиши управни одбор „Наша Крила“ указује потполне дорозумене и у Јого роботи му идзе зошицким на руку.

Исто так 11 т. м. до Борова допутовал ваздухопловни капетан II кл. п. Дорђевич зос Новога Саду. Цале дополадњу је зос представниками боровачкого аероклубу договарјај, нарочито о точкса програму, котри ма нашо војско виводиц. Прави је једен импронизорни валал, котри зос воздуху будве бомбардовани и запалени з лецуцих авионох а гашиц го будве боровске „Добровољно ватргасно друштво“. П. Дорђевич препатрел дотераз уж окончени роботи и вијевеље своје задовољство.

На дезь митингу на 11 годзин будве пошвећени нови вельки хангар у котрим будзе о 12 годзин полудзенок за тристо званіцох. Постарано и за публику, да достане добри и обилни полудзенок за три динари. У цију

швет, усадзела страх стари и младим, малам и вельким, дома и на војни.

Пред хижу газда Дјори, внједзелю попладњу, у мају мошечу, позберили је даскељо дјдове: дјдо Илько (на једне око шлени), дјдо Петро зос днугима шивима власами, дјдо Анди, бачи Денчи, хроми из обида и бачи Янко, нарачи. Водзели, як баба сунедова гварела „политику“ и „политизирали“.

— Да боме, војовац, војсвац, але не гладни. Припогедал ми мјејого брата син (хтори бул дома бо му цалком једну ногу одрезали) Микола, же по штири днји хлеба не доставали, а води не може најсц кеди ци зажада, та зло...

— Мой Митро пише же је зарабровани — прервал дјдо Илько дјдови Петрови — та же му там вельо лепше јак на фронту.

— Но ша дабоме же там лепше дзе не гвижджа кульки — гвари бачи Янко наздрачи — и дзе не чуц дзела.

Та уж голем раз та је зверши. Чули сце же погинул Янко Андријов? Михал сунедов писал, же го видзел кед спаднул. Мај Янкова, баба Андријка аж замлела од

пропаганди зос авионах буду вируцени 1000 тисяч лётки.

„Воздушно крштење публике“ котри ше перши раз вожа почне на 7 годзин ране и будзе тирвац цали дзень. Публику буду вожиц 2 аероплани, „Аеропут“ з Београду и 2 авиони фирм „Бачия“, с котрих кжды може повесц б особи на раз.

Тот митинг бы требало и нашо людзе да обиду, поготово браца зос Сриму, котрим Борово бліско. Там увидзя вельки покрок техники на полю освяяня воздуху чловека.

ВІСЦІ З ЮГОСЛАВІЙ

Народны посланники и сенаторе у владики п. Учелиния на малим острове на Ядрану котри ше вола Лапуд. Владика п. Учелини є познаты як вельки националны роботнік и завжал у свой час одлучне становиско прещив біскупскай посланицы у котрой нападнути були соколи. Біскуп п. Учелини длugo бешедовал зос госцами, описал им историю свойого родного места Лапуду котри є од IX віку чисто славянски. О своим югославянским ставу еще з його младших роках гварел:

„Я мам свой делокруг діяльносци, котру ми дал папа. Біскуп не поставя пазпа але Ісус Христос. Питали ме же чом я не потписал посланицу а я одвітовал же вона

жалю кед чула, а нешкя ютро отходзи и осамнацочни син Янков, гвари бачи Денчи.

Док хлопи, стари и нэмочни, медзи собу бешедовали о войни, дотля на другим боку уліци, под лісцату ягоду, шедзели даскелью жени и; як ше гвари, гагали. Баба Юла огваряла свою нёвністу, хтора виселела до мацери по тим як ей муж еще 1914 року погинул на Церу у Сербії, а андя Маря ей потвердзowała. Други два-три заш окреме, за себе, водзели бешеду:

— Та цо думаце сущедо, ані би сце себе не подумали таке дацо: Иля Міколова уж забула за Міколу та ше фраєри зос Русом, рабом цо у кума Андрия.

— Ша озда ма разум?! чудовала ше андя Фебронна, патруци с вищеренима очми на андю Леону.

— Боже ме нескар, да ё моја я би ей указала, одзвала ше баба Петрова.

— Яй Боже, ша тата война нас убие до глави — скажела ше Ганя Денчийова — погуби нам шыцок шор у обисцу. Юрэ-по-ютре отходза хлапцы до войни. Подумайце себе, млади як роса легине, а Цар их вола гу себе. Осифови кумову лем седамнац прешло...

не була за мою біскупню. Вона була чиста опружба прещив соколох, за цо вони не виновати. Треба да знаце же я у своєй біскупії не можем кончиц процесії, кед соколи не ноша кріж. И то ме ше питали чом сам благословел дубровачки застави а я одвітовал же то можем зробиц на своєй території бо я на території благословим шыцких и не питам ше хто якей віра. Ми ше здравкали „Благослови оче“. Чи так пане докторе?“ обращал ше п. Учелини народному посланикови зос Котора др. Ф. Лазаревичу.

— За то су вам шыцки соколе вдзечни, чул ше глас зос шыцких странох.

— То моё начало — гварел владика родолюб. — Я им гварел же ми у Далмациі жиєме іншаким животом и да би ше на біскупох по уліци плювало.

Стари ё бара и очекаў свою кончину. На концу гварел: „Кед учусце же ме Бог п'явал гу себе, теди новеце: Покой души! То не можеме обисц. То нас шыцких чека“.

Кед ше ладя рушела з неё ше чуло як шыцки крича: „Най жиє біскуп Учелини! Най жиє народни біскуп! Най жиє вельки Югословен!“

Турецкіи и румунскіи миністри заграничных діл тих дньох були госци нашого министра п. Ёфтича. Министри Малей Антанти и Балканского споразуму ше догваряли о терайших медзинародных односох.

— Ша цо му знаме, озда так Бог наредзел, та так буц муши, озвала ше и андя Ирина, хторей було чешко на шерцу за своим мужем Грицем.

И наисце, треци дзень рано випровадзали мацери своіх синох зос плачом и боляцім шерцом у першох; випровадзали іх на драгу до шмерци; випровадзали іх зос слизами, там дзе их будзе о пар мешаці крев може буц облівац: на муки с хторима маю очувац сініца, родичнох, братох и шестри. Там дзе их чека перше кратка наука военним вештіном, а по тим ров, голе небо, жима и горучава, боль и шмерц.

Зос нашого валалу пошло их коло пейдзешат: младых, голубрадых, седемнац-осемнацочних хлапцох, котрим нужна родительска рука, родительски кров, цепле мацерено шерцо. Медзи німа бул и Осиф „кумов“ котрого внедзелю спомічала Ганя Денчийова, о хторим баш и будземе водзиц бригу. Регруті пошли до Пейчкі звершиц найперше обуку, а по тим пойду на фронт.

Е. Міхайлов

(Дальшэ будзе)

По Двордьове непросвищени людзе збераю новини „Заря“ та ю спалюю, подбунети су зоз тим же „Зарю“ читц грих, „хто ю купи и будзе читац, та му ше жито не зродзи“. Того ше боя и Керестурци. Досц жалосно а ест и таких. Да жиєме у стреднім віку не було бы ані чудо. Тераз скоро кожди зна читац та треба да є вельо напреднейши як да нашеда бабскому празновилю. Же скоро не будзе диждю та ше не уродзи жито ані тим котри ю читаю исто так як и гевтим котри народ баламуца ведно зоз празноверніками. Таки поступак будзе служиц неприятельом руского народу як вишмісване а приятельским славянским народом як жалосц пре засталосц Русина. Не дай це ше спрведеац бо то не служи нашему народу на чесц.

ПОЗДРАВ

„Заря“ як званичии орган КПСЮР ма свой ясно одредзени ціль а як явне гласило потпада под зак. о штампи. У найновше время лансираю ше гласи, же Заря полна разнича нападами процив греко-кат. вири и „Просвити“. Привидзеня и уображеня куроплаха, котри ше и власного ціня (сенки) бої, або кед постой вонка з німа конкретно ту явне мішленіє, ту зак. о штампи.

Скорей би ше то могло повесц, же то постой у „Р. Новинох“, котри априори нападали Зарю, нас то лем цеши, бо наша совисц мирна. Напади и тераз не преставаю у предзаднім числу „Р. Новинох“; писатель свою статю отвера „Уж єдна чарна хмарка на нашим руским небе веций“. Тота хмарка лем за „Просвиту“ односно єй претставнікох чарна (претпоставка) и безводна, а за руски народ є не чарна и приходзи як поручена а кед ше уда будзе диждю, котри є барз потребни. Увод тей статі уопще не заслужує ніяки обективни позор, писатель упозорує, дава упути, грожи ше, лем же би ше найпрец зато и оспособиц требало. Од цалей статі єдино амбіція, котра пие у задніх реченицох так шумне видзи за похвалу є, лем ю треба мало догнац та ево и нам (Русином) єднаго борца революціонарного рангу. Слово „Баламуциц“ (финеса нашого языку) як такому баш би му и приставало и з його ініціативу скорей би ше одомацело, популяризовало бы ше и нашло бы прием як у кухні так и у салону. Свою несталоженосц и нескромносц писатель „Привиту“ открыл дзе меней дзе веций а директно нападал на особи котри му лично за то нія-

кого повода не дали, прешол граніцу поштовація и указал ше напростио дзецінским.

Нападаі хоч зоз котрой страни приходза поша ясну тенденцию — процивніка поіжыц — а ма шицкі знаме же колесо Фортуні (щаствя) да ше обрациц на два стражи и ліво и право. Я не процивни нападох, кед су основаны та и теди, да ше виаешу або прикажу обективно за широку публику а писатель да ше клоні фанатизму. Цо ше допущеніх нападох, прывітох и одвітох тиче, оправдані су лем дотля док ноша жиг умереносци.

Млади людзе по мсім скромним думаню, требали бы на початку писания буц скромнейши, найпрец вибрац драгу ствараня, през котру ше маю оспособиц и достац моралну подлогу за критику. За критику є потребна вельо веішча спрема и искусство як за марна ствараня. У каждай роботи треба исц поступно и порядочно.

У одвіту на прывіт ограничел сам ше до медзи на кельо ше мнє самого тикало а почым ше писатель медзи неіменованіма и мнє скромно догадац.

П. П.

ВІСЦІ ЗОЗ ЦАЛОГО ШВЕТА

Зоз Егіпту являю, же ше Немци зложели у ёдним валале та выбрали себе Руснака за претсидателя општини.

Амерыку перши почали насельвац найлеши и найгорши людзе. Прето ше и нешка гвари же Америка жем крайносцох. Зоз Америки по нешка доходза до нас же зли то незвичайно элі а же добри та доброди гласи. Мільонар Джэксон Ойл зоз Філаделфії кед славел педвешати дзень свогого родзеня, дал кождому Американцови, котрому було мено Джэкс по ёден доляр. Виплацел того дня 436 091 доляр.

Найстарши чловек на швеце Зоро Ага ше похорел. Не умера му ше ходж є таки стари але гледа од дохторех да го зоз операцию спаша.

Умар у Ленінграду Хвольски физичар швейцарскаго гласу.

Б Е Р З А

Пішеница Бачка Н. Сад 125—130, бачка околина Сомбор 125—130, среднє бачка и сримска 125—130, бачка потиска 125—130, славонска 125—130.

Кукурица: Бачка и сримска стара 78—80. Ярец бачки и сримски не нотира.